

— Μαργαριτιώταις ἄπιστοι, νυχοπλληκαράδες,
ἐγὼ ἂν σκότωσα πολλούς, πολλούς ἀπ' τοὺς δικούς σας,
παλληκαρία τῶκανα, δὲν σκότωνα τὴ νύχτα·
τὸ ξέρει ὄλ' ἡ Λάμαρη, ὁ Λούρος, τὸ Φανάρι.

Ἄλλ' ἡ δολοφονία τοῦ Τσοβάρου δὲν ἔμεινε ἀνεκδίκητος. Τὸ 1572 ὁ μετὰ τὴν ἐν Ναυπάκτῳ νυμφαχίαν εἰς Κέρκυραν καταπλεύσας ἐνετὸς νύκτατος Σεβαστιανὸς Βενιέρης, ἐνδίδων εἰς τὰς προτροπὰς τῶν μετ' αὐτοῦ συναγωνισθέντων Στρατιωτῶν, διέταξε τὴν ἐντελῆ καταστροφὴν τοῦ φρουρίου τοῦ Μαργαριτίου· οἱ τῶς αὐθάδεις ἀγαθὲς ἐφρονεύθησαν, ἡ μάλωτις ἔσθησαν καὶ διεσπάρησαν, τὸ δὲ φρούριον τῶν ἐκ θεμελιῶν ἀνσκαφέν ἔμεινε ἐπὶ μίαν ἐκκονταετηρίδα σωρὸς πυρκαϊστος. Τὸν κατὰ τοῦ Μαργαριτίου αἰματηρὸν θρίαμβόν των ἔψαλλον οἱ Στρατιώται ἐν ἔσματι συμπεριληθέντι ἐν τῇ διτόμῳ συλλογῇ τῶν εἰς πανηγυρισμὸν τῆς ἐν Ναυπάκτῳ νυμφαχίας ἐκδοθέντων ἐν Ἑνετίᾳ (1572) πολυγλώσσων ποιημάτων. Ὁ διασημὸς ζωγράφος Bellotti ἐδιδάκων τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐπικινδύνου τοῦτου κέντρου τῶν ἐν Θεσπρωτικῇ ἐξωμοτῶν ἐν Πίνακι ἀνηρημένῳ ἐν τῷ δουρικῷ παλατίῳ· τὸ ἀρματωλικὸν τῆς Λακκίας κατέλκον οἱ συγγενεῖς τοῦ Τσοβάρου, ὑπὸ δὲ τὴν σκέπη τῶν ἀνδρῶν τούτων ἐσχηματίσθη μετ' ὀλίγον τὸ Σούλι ¹⁾.

Ἐνῶ ταῦτα συνέβαινον ἐν Ἠπειρῷ, οἱ Πελοποννήσιοι λαβόντες τὰ ὄπλα (1520) περιώρτησαν τοὺς Τούρκους εἰς τὰ φρούρια· τὸ κίνημα ὅμως ἀπέτυχε ἐξ ἀπειρίας τοῦ αὐτοχειροτονήτου ἀρχηγοῦ (chi governava a vena poca esperienza). Ὁ τὴν εἰδησιν ταύτην μεταδούς ἡμῖν εἶνε ἀνώνυμος Στρατιώτης ὑπηρετῶν ἐν τῷ στρατῷ τοῦ σουλτάνου, καὶ συνεννοούμενος πρὸς τοὺς χριστιανούς εἰς καταπολέμησιν τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ. Γράφων ἐν ᾧ χρόνῳ ὁ αὐτοκράτωρ Καρλόλος Ε' ἐμελέτα τὸν πρὸς τοὺς Τούρκους πόλεμον, θεωρεῖ ἀπαραίτητον εἰς ἐπιτυχῆ ἐξέγερσιν καὶ τῆς Ἑλλάδος τὴν εἰς τὰς πατρίδας ἐπάνοδον τῶν Στρατιωτικῶν ἀρχόντων, καὶ τὸν διοργανισμὸν τοῦ κινήματος ὡς ἐξῆς· Ὁ Θωμᾶς Ἀσάνης καὶ ὁ Μιχαὴλ Σγουρομάλλης νὰ καταλάβωσι τὴν Ἀχαΐαν, τὴν δὲ Κορινθίαν μετὰ τῆς Περαχώρας ὁ Βελισάριος Ράλης μετὰ τῶν ἀδελφῶν του· ὁ Κωντακουζηνὸς καὶ ὁ Κλαδᾶς τὴν Μάνην, ὁ Κωνταντίνος Μπόχαλης τὴν Σπάρτην, οἱ δὲ Πηλαιολόγοι, ὁ Λάσκαρις καὶ ὁ Γεώργιος Πράσιнос τ' ἄλλα μέρη· ὁ Μεγαδούκας νὰ καταλάβῃ τὴν κλεισοῦραν τῆς τότε ἑρήμου Καβάλλας, ἵνα οὕτω διακοπῇ ἡ ἐκ Μακεδονίας συγκοινωνία τῶν Τούρκων πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Συγχρόνως οἱ ἐν τῇ χερσονήσῳ τοῦ Κρυσσαίου κόλπου (Γαλαξειδίῳ) ὄχνηρωμένοι γενναῖοι ἄνδρες, οἱ συνεχῶς πρὸς τοὺς

¹⁾ Περὶ τῶν πρώτων σχέσεων τῶν Σουλιωτῶν πρὸς τοὺς Ἑνετοὺς καὶ τοὺς περιόικους ἀγάδες δισσώθη πολῦτιμος σειρά ἐγγράφων ἐν τοῖς ἐνετικῶν ἀρχείοις.

Τούρκους πολεμοῦντες, ὡς καὶ οἱ κάτοικοι τῶν Σαλόνων, νὰ συνεννοηθῶσι πρὸς τοὺς Ἀγραφιώτας, καὶ διὰ τούτων πρὸς τοὺς πολεμιστὰς τῆς Θεσσαλίας. Τὴν προτεινομένην ὅμως ἐξέγερσιν ἐματαιώσεν ἡ ἀντιζηλία αὐτῶν τῶν ἐν Ἑυρώπῃ χριστιανῶν, οἵτινες οὔτε τὴν Ἑλλάδα ἐνόουν νὰ ἐλευθερώσωσιν, οὔτε εἰς ἄλλον τινα, πλὴν τοῦ Τούρκου, ν' ἀφῆσωσιν αὐτήν. Ἐν τῷ συγκροτηθέντι πολεμικῷ συμβουλίῳ ἐν Ἑνετίᾳ (1532) ὁ Μερκούριος Μπούας ἐπρότεινε ὡς εὐχερεστάτην τὴν κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου, οἱ ἄλλοι ὅμως στρατηγοί, καὶ ἰδίως ὁ προσωπικῶς τοῦτον ἐχθρευόμενος δούξ τοῦ Οὐρβίνου, μετέβαλον θέμα ὀμιλίας.

Ἐν ἔτει 1533 ὁ ναύαρχος τοῦ Καρόλου Ε', Ἀνδρέας Δόρις, μὴ ἀναμείνας τὴν ἔλευσιν τῶν συμμάχων, ἀνέλαβε μόνος τὴν κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου. Οἱ περιτωζόμενοι ἐν τῇ χώρᾳ Στρατιώται ἔσπευσαν νὰ τῷ παραδώσωσι τὰς Πάτρας, τὴν Κόρινθον καὶ τὴν Κορώνην, ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει παραχωρήσεως κατακτηθησομένων τιμῶν ¹⁾· μετ' ὀλίγον ὅμως αἰσχροῦς ἐγκαταλείψει τῆς χώρας εἰς τὴν διακρίσιν τοῦ ἐξηγημένου σουλτάνου, ἠναγκάσθησαν καὶ οὗτοι μετὰ πολλῶν χιλιάδων γυναικοπαίδων νὰ ἐγκαταλείψωσι διὰ παντὸς τὴν πατρίδα καὶ συνοικισθῶσιν ἐν ταῖς νοσηραῖς ἐρημίαις τῆς Καλαβρίας.

Μετ' οὐ πολὺ κατεπονήθησαν καὶ οἱ Κιμπίται Στρατιώται (1537)· οἱ ἀντάρται Προϊταῖοι καὶ Βελισσαῖοι, οἱ οὔτε τοὺς Τούρκους, οὔτε τοὺς Ἑνετοὺς ἀναγνωρίζοντες, ἐξηκολούθουν τὰς ἐπιδρομὰς τῶν μέχρι τῆς Κορινθίας· ἀλλ' ὁ Κασίμ πασᾶς πολιορκήσας τὸ Ναύπλιον, συνέλαβε τοὺς τιμαριούχους τοῦ Καστρίου Πηλαιολόγους καὶ πάντας ἀπεκεφάλισεν ἐν Ἄργει. Παραδοθέντος τοῦ Ναυπλίου εἰς τοὺς Τούρκους (1540), οἱ Κιμπίται ἀπανταχόθεν πιεζόμενοι μετέβησαν εἰς Ἰθράν καὶ Πετσας καὶ διοργάνισαν τὰς νυκτικὰς κοινότητας.

Εἰς τὴν δυστυχίαν ὅμως τῆς Ἑλλάδος τὰ μέγιστα συνετέλεσε καὶ ἡ ἀπερισκεψία τῶν Στρατιωτῶν, οἵτινες μεθυσθέντες ἐκ τῶν προηγουμένων ἐπιτυχῶν ἐφαντάζοντο εὐκόλον καὶ τὴν δυσχερεστέραν τῶν ἐπιχειρήσεων. Περὶ τὰ μέσα τῆς 1571 ἐκκονταετηρίδος οἱ Δωριεῖς Ἰάκωβος Βασιλικὸς καὶ Ἰάκωβος Διασφῆνος, ἱλαρχοὶ ἐν τῷ ἱππικῷ τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου τοῦ Ε', συνέλαβον τὸ ἀληθῶς γιγάντειον τόλμημα ν' ἀναστατώσωσιν ἅπασαν τὴν Ἀνατολὴν ἀπὸ τοῦ Δουναβέως μέχρι τοῦ Καυκάσου καὶ τοῦ Λιβυκοῦ

¹⁾ Εἰς ἀμοιβὴν τῶν ἐν τῇ ἀλώσει τῆς Κορώνης ὑπηρεσιῶν τοῦ Θεοδώρου Ἀγαποστολίτου ὁ Κάρλος Ε' χορηγεῖ αὐτῷ διὰ διπλώματος τὰ χωρία Λεοντέριον καὶ Ἄγιον Γεώργιον, ἀνήκοντα εἰς τὴν πάλαι περιοχὴν τῶν Σκορτῶν, τότε δὲ Κραταίνης, εἴην καὶ μέχρι τοῦ νῦν κατέχονται ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἑλληνομνήμων, σ. 150.

